

1.

Колишній млин Андреса і Гейнрікса у Михайлівці (Міхельсгейм, мемрицькі колонії) Донецької обл. Кінець 1940-х рр.

Ehemalige Mühle Andres und Heinrichs in Michajlowka (Michelsheim, Memrik-Kolonien), Gebiet Donezk. Ende 1940er Jahre

У східній частині Катеринославської губернії і на прилеглий до неї території Облaсті війська Донського меннонітські і німецькі дочірні колонії почали виникати після аграрної реформи 1861 р., коли козаки-офіцери отримали у власність великі земельні наділи. Вони, як і дворяни-землевласники, продавали частину своїх угідь меннонітам і колоністам, які хотіли забезпечити землю молоде покоління. Це були невеликі за чисельністю населення села і хутори, які мали значні земельні угіддя, придбані за рахунок старих колоній. На землях Донського козацького війська в 1869–1900 рр. колоністи різних віросповідань заснували колонії Остгейм (Тельманове), Корнталь (Зернове), Грюнталь, Розенфельд (Свободне), а згодом їм вдалося скупили й суміжні ділянки. Крім того, на території козацьких станиць були створені невеликі окремі поселення на орендованій землі, позаяк продажу ці землі не підлягали. Основним заняттям у групі поселень із центром у Остгаймї було хліборобство.

У 1884 р. вихідці з молочанських меннонітських колоній у 35 км від Юзівки заснували Мемрик, довкола якого виникли ще 9 невеликих поселень. У колоніях Мемрик, Калинове і Карпівка під сільське господарство було відведено по 60 дес. землі, у решті – по 30 дес. Основним товарним продуктом була пшениця, яку залізничним сполученням доставляли в Маріуполь і Бердянськ. Молочні продукти, фрукти й овочі постачали в Юзівку й інші робочі селища. У 1887 р. на куплений у поміщиків землі лютерани з молочанських колоній почали заселяти Ней-Ніколайфельд (Берестове), розташований між Бахмутом і Лисичанськом. Після прокладення залізничних шляхів на кожний двір залишилося по 75 дес., на яких вирощували здебільшого пшеницю.

4.

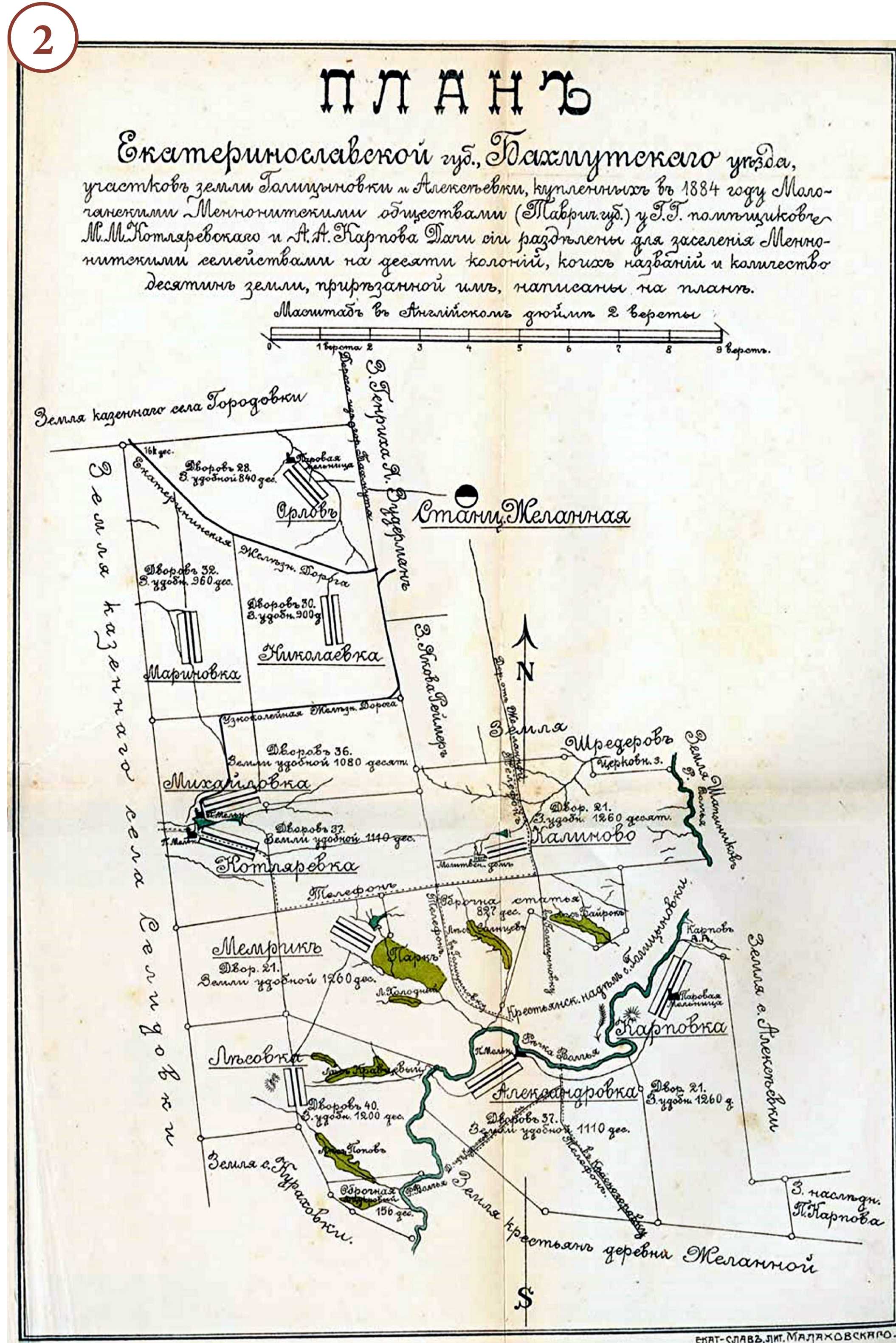
Школа в Ебенталі (Миколаївка, мемрицькі колонії). Кінець XIX ст.
Schule in Ebental (Nikolajewka, Memrik-Kolonien). Ende 19. Jh.

На придбаних у графа Ігнат'єва 15 тис. дес. землі хортицькі менноніти заснували у 1889 р. поселення Нью-Йорк, Леонідівка, Катеринівка, Романівка, Ніколаївка. Роком пізніше виникли Ігнатівка і Олексіївка. Центром цієї групи став Нью-Йорк (Новгородське), розташований поблизу Горлівки. Його особливістю, окрім успішного розвитку землеробства, тваринництва і садівництва, були облаштовані вітряні і парові млини, а також майстерні з виготовлення сільсько-господарського інвентарю, що до 1914 р. розвинулись до рівня фабрик, які поставляли молотарки і віялки в різні губернії. Пожвавлення гірничого і металургійного виробництва стимулювало розвиток сільського господарства тих дочірніх колоній, які збували сільськогосподарську продукцію в найближчі робочі селища.

У роки Першої світової війни Донбас став одним з регіонів, куди депортували волинських німців, частина яких залишилася там після війни. Під час колективізації, що співпала в часі з форсованою індустріалізацією Донбасу, багато селян різних національностей, зокрема німці і менноніти, рятуючись від розкуркулення і висилки на Північ, покинули свої села і пішли працювати на будівництва і шахти Донбасу. Економічна криза кінця 1920-х рр. залишила багатьох робітників у Рурській області й інших промислових регіонах Німеччини без роботи. Шахтарі, слюсарі, токарі, наладчики, інженери приїжджали в УРСР, деякі з сім'ями, влаштувалися на шахти, металообробні і машинобудівні заводи, які потребували кваліфікованих кадрів. Для їхньої опіки при губвиконкомах були створені закордонні відділи. Після приходу до влади в Німеччині націонал-соціалістів робітники-комуністи, тікаючи від переслідувань, за сприяння Комінтерну перенаправлялися до СРСР, влаштувалися на роботу в промисловості. У 1934–1938 рр. пройшли масові арешти цього контингенту з обвинуваченням у шпionажі і диверсіях на користь Німеччини. Звинувачені нібито цілеспрямовано проникали для цього на військові заводи, транспорт, у систему енергозабезпечення. За тими ж звинуваченнями у ході «німецької операції» на Донбасі було затримано 4 265 німців, з них розстріляли 84,6 %. У вересні 1941 р. чоловіків мобілізували в робочі колони, а сім'ї депортували в Казахстан і Сибір.

З 2014 р. більшість колишніх німецьких селищ Донбасу опинилася в зоні бойових дій або на території т. зв. ДНР і ЛНР, звідки невелика кількість німецьких сімей у терміновому порядку переселилася до Німеччини.

2.

Мемрицькі колонії – група дочірніх поселень меннонітів на придбаній землі у Бахмутському повіті Катеринославської губ. Кінець XIX ст.

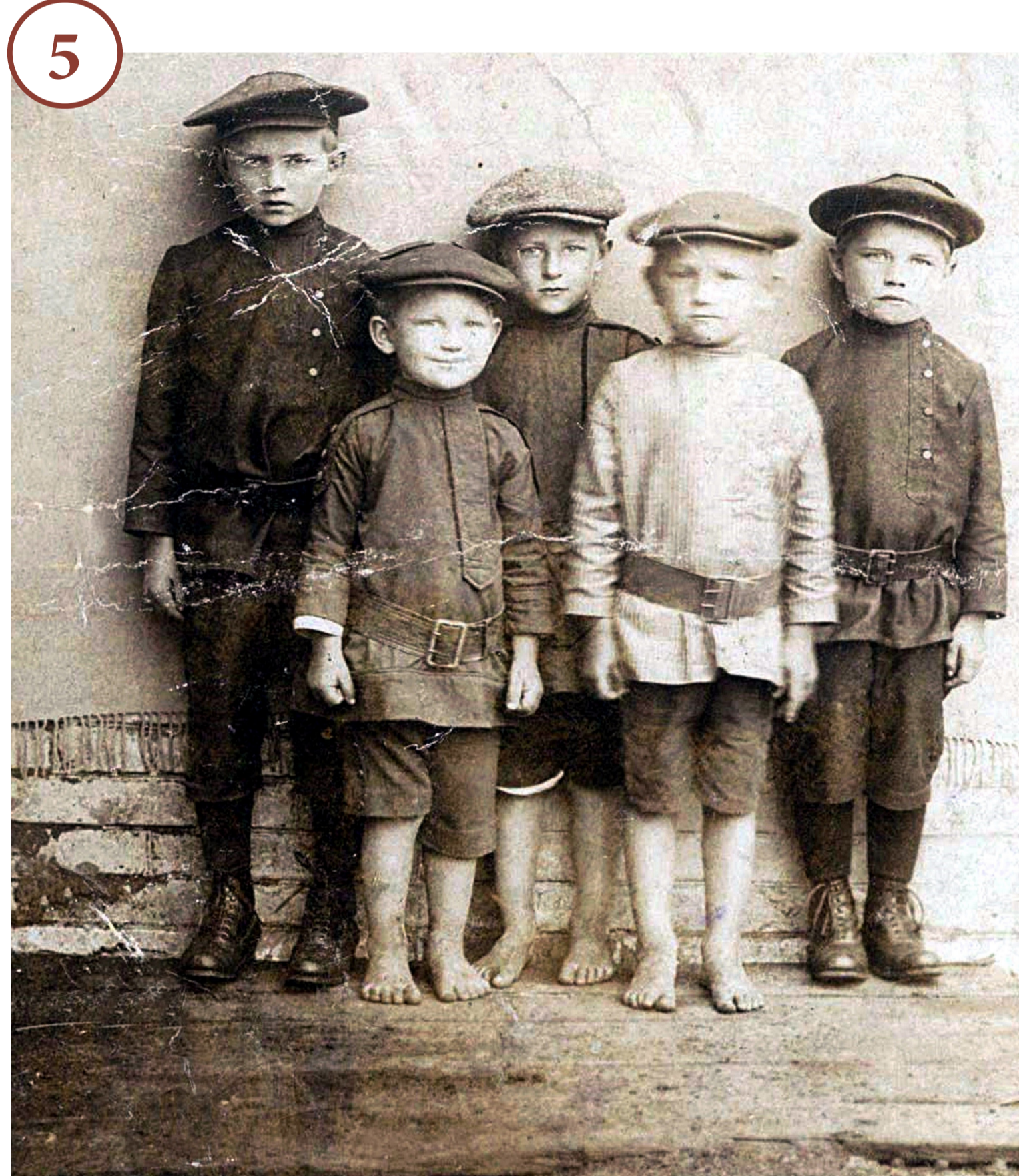
Memrik-Kolonien. Mennonitische Tochterkolonien auf gekauftem Land im Bezirk Bachmut, Gouv. Jekaterinoslaw. Ende 19. Jh.

Адміністрація заводу землеробських машин у колонії Нью-Йорк. Засновник заводу Я.Г. Нібур (1847–1913) сидить по центру. 1911 Verwaltungsangestellte des Landmaschinenwerks in der Kolonie New-York. Der Betriebsgründer Ja.G. Niebuhr (1847–1913) sitzt in der Mitte. 1911

Auf den beim Grafen Ignatjew gekauften 15 Tausend Desjatinen Land haben Chortitzaer Mennoniten 1889 die Siedlungen New-York, Leonidowka, Ekaterinowka, Romanowka und Nikolajewka gegründet. Im Jahr darauf kamen Ignatjewka und Alekseewka hinzu. Zum Mittelpunkt dieser Gruppe wurde das nahe Gorlowka gelegene New-York (Nowgorodskoe). Seine Besonderheit lag darin, dass neben der erfolgreichen Entwicklung des Ackerbaus, der Viehzucht und des Obstanbaus, Wind- und Dampfmaschinen eingerichtet, sowie Werkstätten für den Bau von landwirtschaftlichem Gerät gegründet wurden, welche bis 1914 sich zu Fabriken entwickelten, die Dresch- und Worfelmaschinen in verschiedene Gouvernements lieferten. Der Aufschwung des Bergbaus und der Metallurgie stimulierten die Entwicklung der Landwirtschaft dieser Tochterkolonien, die ihre landwirtschaftlichen Erzeugnisse in nahe gelegenen Arbeitersiedlungen absetzten.

Während des Ersten Weltkriegs wurde das Donbass zu einer der Regionen, in welche Wolhyniendeutsche deportiert wurden, von denen ein Teil nach dem Krieg dort verblieb. Während der Kollektivierung, die zeitlich mit der Industrialisierung des Donbass zusammenfiel, haben viele Bauern verschiedener Volkszugehörigkeit, darunter auch Deutsche und Mennoniten, ihre Dörfer verlassen und gingen auf Baustellen und in Bergwerke des Donbass, um der Entkulakisierung und der Verbannung in den Norden zu entgehen. Die Wirtschaftskrise Ende der 1920er Jahre machte viele Arbeiter des Ruhrgebiets und anderer Industrieregionen Deutschlands zu Arbeitslosen. Bergleute, Schlosser, Dreher, Einrichter, Ingenieure kamen im Zuge der Anwerbung in die UdSSR, zum Teil mit Familien, fanden Arbeit in Kohlebergwerken, in Metallbearbeitenden- und Maschinenbaubetrieben, die qualifizierte Fachleute benötigten. Zu ihrer Betreuung wurden bei den Gebietsexekutivkomitees Ausländerabteilungen eingerichtet. Nach der Machtübernahme der Nationalsozialisten in Deutschland gingen kommunistische Arbeiter mit Hilfe der Komintern in die UdSSR um Verfolgungen zu entgehen und nahmen Arbeit in der Industrie an. 1934–1938 gab es massenweise Verhaftungen dieses Kontingents unter der Anschuldigung der Spionage und von Diversionen zu Gunsten Deutschlands. Die Beschuldigten seien angeblich zielbewusst zu diesem Zweck in Rüstungsbetriebe, in das Transportwesen und in das System der Energieversorgung eingeschickert. Unter denselben Anschuldigungen wurden im Zuge der „Deutschen Operation“ im Donbass 4 265 Deutsche verhaftet, von denen 84,6 % erschossen wurden. Im September 1941 mobilisierte man die Männer für die Arbeitskolonnen und deportierte die Familien nach Kasachstan und Sibirien.

5. Діти у Мемрику. 1930-ті рр.
Kinder in Memrik. 1930er Jahre

Seit 2014 liegen die meisten ehemaligen deutschen Siedlungen des Donbass in der Zone der Kampfhandlungen oder auf dem Territorium der sogenannten Volksrepubliken Donezk und Luhansk. Eine gewisse Anzahl deutscher Familien konnte von dort im beschleunigten Verfahren nach Deutschland umsiedeln.

6. Духовий оркестр в Ебенталі (мемрицькі колонії). 1936
Blasorchester in Ebental (Memrik-Kolonien). 1936

